

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Van wie is de stad?

door **Rien Fraanje** De auteur is oud-directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. In deze rubriek belicht hij de politieke actualiteit vanuit de kunsten.

Het oude gebouw heeft vijf verdiepingen. Buiten aan diverse balkons hangt de was te drogen. Op de foto is duidelijk te zien dat de woningen vervallen zijn. Hoelang zullen deze gestapelde stenen nog standhouden? Want deze flat van vijf woonlagen valt in het niet bij de nieuwe wolkenkrabbers die het oude gebouw omringen. Het lijkt een kwestie van tijd dat dit restant van een vervlogen tijd geplet zal zijn door de vooruitgang van nieuwe, grotere, hogere en mooiere gebouwen. Alsof de nieuwe stad een niet te stoppen natuurkracht is.

Dit najaar is in Huis Marseille in Amsterdam voor het eerst in Neder-

experimenten in beeld brengen het nagerecht. Het hoofdgerecht wordt gevormd door haar foto's van de stad New York in de jaren dertig van de vorige eeuw.

Een stad in transformatie

Abbott is in de jaren twintig in Parijs in de leer geweest bij de Amerikaanse fotograaf Man Ray. Na enkele jaren kan ze in diezelfde stad haar eigen studio openen. Wanneer Abbott in 1929 naar New York terugkeert, ziet ze dat de stad in beweging is en ingrijpend verandert. In 1935 krijgt ze een subsidie voor een project dat ze *Changing New York* doopt. Ze gaat aan de slag en legt de veranderingen waaraan New York onderhevig is vast op camera. In 1939 verschijnt een boek met dezelfde titel.

Het zijn zonder meer indrukwekkende foto's. De composities zijn stuk voor stuk prachtig. Veel foto's zijn van onderop genomen, wat als effect heeft dat je ervaart hoe nietig een mens eigenlijk is bij zulke massieve bouwwerken. Gek genoeg weet ze hetzelfde effect te bereiken als ze juist van bovenaf positie kiest.

De titel van haar project is treffend gekozen. We zien een stad in transformatie, met veel hoge gebouwen, net nieuw of nog in wording; veel staal en steen. Het duurt even, maar dan valt het op: er staan maar heel weinig mensen op de foto's die Abbott van New York heeft

*Berence Abbott laat een stad zien
waar steen en staal het van de mensen
aan het winnen zijn*

land een overzicht te zien van het oeuvre van de Amerikaanse fotografe Berence Abbott (1898-1991). Zij kan volgens de samenstellers van de overzichtstentoonstelling worden gezien als een sleutelfiguur van de fotografie in de twintigste eeuw. De tentoonstelling laat drie kanten van haar werk zien. Een verzameling van haar portretfotografie vormt het voorgerecht, een collectie van ogenschijnlijk abstracte foto's die de uitkomsten van wetenschappelijke

gemaakt. En als er mensen op staan, zijn ze heel nietig. Of juist met heel veel. In tegenstelling tot haar portretfotografie lijken mensen in Abbotts foto's van New York geen individualiteit te hebben. Ze zijn pionnen op een schaakbord, willoos en machteloos voor de oerkracht van een stad in verandering. Abbott fotografeert die verandering als een onontkoombaar natuurverschijnsel.

Spooksteden

Daarmee wordt deze tachtig jaar oude fotocollage opeens hyperactueel. Ze roept de volgende vraag op: van wie is de stad? Deze foto's doen vrezen dat halverwege de jaren dertig niet meer gezegd kon worden dat New York nog van de mensen was. Berenice Abbott laat een stad zien waar steen en staal het van de mensen aan het winnen zijn.

Ook nu wordt strijd om de stad geleverd. Welke beelden zou Abbott vangen met haar camera als zij nu een grote stad in de VS of Europa zou portretteren? Zou ze de massale toestroom van toeristen met hun rolkoffertjes vastleggen, als ware die

eveneens een niet te stoppen oerkracht die steden overneemt en ze voor bewoners praktisch onleefbaar maakt? Of de moderne vastgoedbelegger die de huizen in steden opkoopt om ze voor woekerprijzen te kunnen verhuren of voor vakantiegangers op een internetplatform te huur te zetten?

Hoe zou ze moderne spooksteden als Venetië of Florence in beeld brengen, door Ilja Leonard Pfeijffer onlangs in zijn geroemde roman *Grand Hotel Europa* nog met woorden treffend geportretteerd als openluchtmusea waar nauwelijks nog mensen (kunnen) wonen? Amsterdam heeft inmiddels met de Haarlemmerstraat zijn eigen spookstraat: er wonen vrijwel geen mensen meer; de huizen staan op internet in de aanbieding voor toeristen.

Van wie is de stad? In de jaren dertig leek de onvermijdelijke vooruitgang van groter, hoger en meer de mens te verdringen. Nu komen de stadsbewoners in de verdrukking door de onbegrensde marktwerking die van huizen een beleggingsobject en verdienmodel heeft gemaakt.

Tentoonstelling:
*Berenice Abbott.
Portretten van
het moderne
leven.* Gezien in
Huis Marseille,
Amsterdam,
september 2019.